

Tréithe na Beatha

Tá éagsúlacht mhór bheatha ar an domhan – ach cad is brí le bheith beo?

5 phríomhthréith:

1. Eagar
2. Cothú
3. Freagairt
4. Eisfhearadh
5. Atáirgeadh

Orgánaigh

Orgánach - aon ní beo

Beatha: bíonn na 5 thréith seo a leanas ag aon ní atá beo - atáirgeadh, cothú, eagar, eisfhearadh & freagairt.

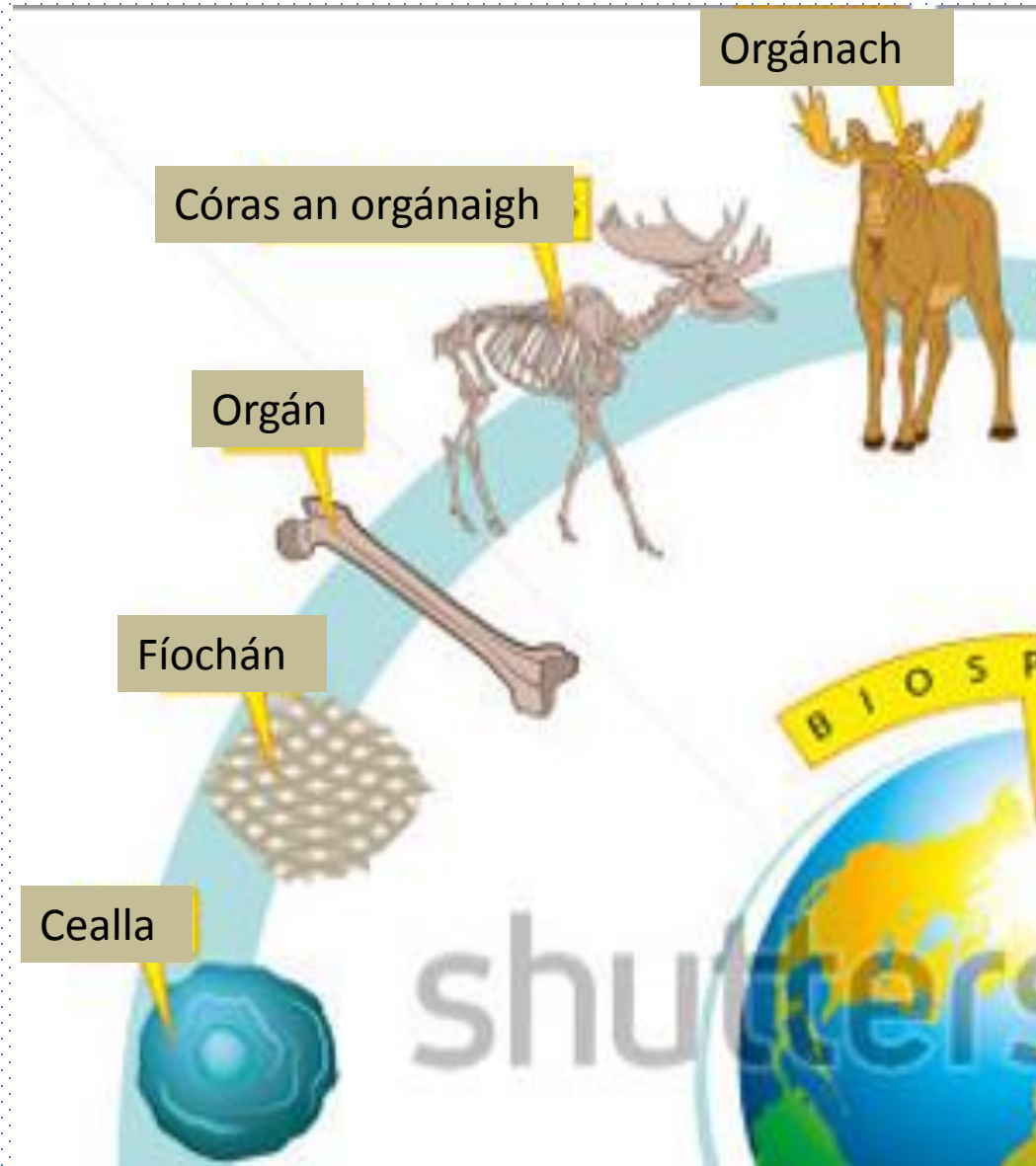

Leanúnachas Beatha: go gcruthaíonn nithe beo (orgánaigh) aonán dá speiceas thar thréimhse ama.

1. Eagar

- Tá nithe beo déanta de **chealla**.
- Bíonn **orgánaigh aoncheallacha** (Aiméibe) ann.
- In **orgánaigh ilcheallacha**, bíonn na cealla eagraithe i bhfíocháin, in orgáin, i gcórais & in aonáin.

2. Cothú

- an slí ina bhfaigheann orgánaigh fuinneamh i bhfoirm cothaithigh.
- Bíonn na cothaithigh ag teastáil d'fhás agus d'fhorbairt.

Faigheann GACH orgánach cothú i gceann de dhá slí:

(1) Uatrófaigh: Orgánaigh a dhéanann a gcuid bia féin. **m.sh. Fótaisintéis i bplandaí.**

(2) Heitreatrófaigh: Orgánaigh a thógann isteach bia réamhdhéanta. **(na hainmhithe, fungais srl.)**

3.Freagairt

An tslí ina ndeánann orgánaigh déileáil le spreagthaí.

- Freagraíonn *ainmhithe* do sholas, d'fhuaim agus do mhothú srl...
- Freagraíonn *plandaí* do sholas, do dhomhantarraingt srl..

Cén fáth a bhfuil freagairt chomh tábhachtach sin ??????

4. Eisfhearadh:

Fáil réidh le fuíollabhar ón gcorp.

- Eisfhearann mamaigh:

úiré, uisce & salann trí na duáin,
galuisce & CO₂ trí na scamhóga &
uisce & salann (allas) tríd an
gkraiceann

- Eisfhearann plandaí:

ocsaigin

5. Atáirgeadh:

An slí ina gcuireann orgánach aonán nua cosúil leis féin ar fáil.

2 shaghas atáirgthe –

- atáirgeadh éighnéasach
- atáirgeadh gnéasach.

- **(a) Atáirgeadh Éighnéasach**: nuair nach mbíonn ach **tuiste amháin** ag teastáil m.sh. Baictéir E-Coli. **Scoilteann an chill ina dhá cuid chun dhá chill ionanna a chur ar fáil**; bíonn na haonáin nua ionann lena dtuistí.
- **(b) Atáirgeadh Gnéasach**: Tarlaíonn atáirgeadh gnéasach nuair a bhíonn **dhá thuiste** i gceist. Cuireann an dá thuiste gnéaschill ar fáil ar a dtugtar **gaiméit** (ubh nó speirm). Tarlaíonn toirchiú chun siogót a dhéanamh.
- **Toisc go mbíonn meascán de ghéinte an athar & na máthar sa siogót, bíonn **éagsúlacht** i gceist – ní hionann an t-aonán nua & a t(h)uistí.**